Nowe spojrzenie na zabytek (odc. 4) - fotogrametria cyfrowa ruiny kościoła w Karwowie

W ramach prowadzonego przez Biuro Dokumentacji Zabytków monitoringu stanu zachowania obiektów zabytkowych, w ostatnim czasie, wykonano inwentaryzację cyfrową XIII – wiecznego, kamiennego kościoła w Karwowie (gm. Kołbaskowo), od 1945 roku pozostającego w stanie ruiny. Zebrany w terenie materiał potwierdza pilną potrzebę przeprowadzenia prac zabezpieczających górną część wieży, zagrożoną nawet runięciem. Zdjęcia wykonane dronem dokumentują z dużą precyzją, niedostępne z poziomu gruntu, zniszczone elementy konstrukcyjne hełmu m.in. obluzowanie cegieł, uszkodzenia krokwi i metalowych ściąg. Informacja o aktualnym stanie zachowania obiektu została przekazana Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w Szczecinie.

Opracowanie inwentaryzacji cyfrowej obiektu: arch. Krzysztof Tymbarski, adiunkt BDZ, maj 2020

KARWOWO, gm. Kołbaskowo
RUINA KOŚCIOŁA
nr rejestru zabytków: 288/1956 rok

Kościół - w stanie ruiny - znajduje się w środkowej części wsi (ulicówki), po zachodniej stronie drogi prowadzącej z Przecławia do Bobolina. Posadowiony jest w obrębie dawnego cmentarza, otoczonego - częściowo zachowanym - kamiennym murem. Cmentarz po 1945 roku został zlikwidowany, przez wiele lat pozostawał zdewastowany, z rozkopanymi grobami; obecnie widać zadbane pozostałości kilku dawnych nagrobków.

Karwowo po raz pierwszy wzmiankowano w źródłach w 1191 roku jako jedną z wiosek, z których dziesięciny pobierał szczeciński kościół Św. Jakuba. Około połowy XIV w. wieś przeszła w posiadanie szczecińskiego kościoła Św. Ottona, a udziały własnościowe miały także rody rycerskie von Schöning i von Reichen. W XVIII w. należała w części do Fundacji Mariackiej w Szczecinie, a w części do domeny królewskiej.

Istniejący tutaj od średniowiecza kościół, początkowo był granitową budowlą salową, bez wieży i wyodrębnionego chóru. Zygmunt Świechowski, na podstawie analizy formalnej architektury, określił czas powstania świątyni na ok. 1250 rok. Pierwotna, wczesnogotycka bryła została gruntownie przebudowana w 1896 roku - w formach neogotyckich. Wybudowano wówczas wieżę, rozebrano ścianę wschodnią, zastępując ją murem ceglanym ze szczytem sterczynowym z blendami, usunięto portal zachodni, zamurowano południowy, poszerzono okna dając im ceglane ościeża.

Od lat 30. XVI w. do 1945 roku świątynia stanowiła filię ewangelickiej parafii w Będargowie. Po II wojnie światowej obiekt nie pełnił funkcji sakralnej i był nieużytkowany, z czasem, pozbawiony zadaszenia, uległ postępującej dewastacji. Obecnie jest trwałą ruiną, a zwieńczenie wieży wymaga pilnego zabezpieczenia.

Kościół jest prostokątną budowlą salową z dostawioną od strony północno-zachodniej, kwadratową - w rzucie – wieżą, nieskomunikowaną z wnętrzem świątyni. Główne wejście umieszczone jest w ścianie zachodniej (obecnie jest to otwór w murze, zamknięty odcinkowo, pozbawiony obramienia portalowego). W ścianie południowej reliktowo zachowany ostrołukowy portal wczesnogotycki, o starannie opracowanych ciosach.

Ściany obwodowe, oprócz wschodniej, wymurowane są z granitowych kwadr, ułożonych w regularnych warstwach, łączonych zaprawą wapienną. Górne warstwy z nieobrobionego kamienia polnego, z licznymi okrzeskami w spoinach. Prosta ściana wschodnia została wymurowana w całości z cegły ceramicznej (maszynowej), z dwoma oknami ostrołukowymi i zachowanym skrajnym fragmentem szczytu.

Neogotycka, wysmukła wieża, stanowi wyraźny akcent wysokościowy w okolicznym krajobrazie. W przyziemiu – czworoboczna - z ciosów granitowych obrobionych maszynowo. Górna – ośmioboczna część wieży – wzniesiona z cegły maszynowej - zdobiona jest gzymsem z fryzem ząbkowym i zwieńczona hełmem ostrosłupowym, z czterema trójkątnymi szczycikami.

Ruina kościoła w Karwowie to cenny zabytek dokumentujący najstarszą na Pomorzu Zachodnim, XIII – wieczną warsztatową tradycję budowlaną z graniowych kwadr o starannie opracowanym licu zewnętrznym.

Opracowanie tekstu: Kamila Wójcik, starszy kustosz BDZ